

VERSLAG

VAN

HET VERHANDELDE OP DI

ADERING

D

HOLLANDSCHE

FRAAIE KUNST

PEN,

gehouden te Rotterd.

1878,

EN

OPENINGSREDE

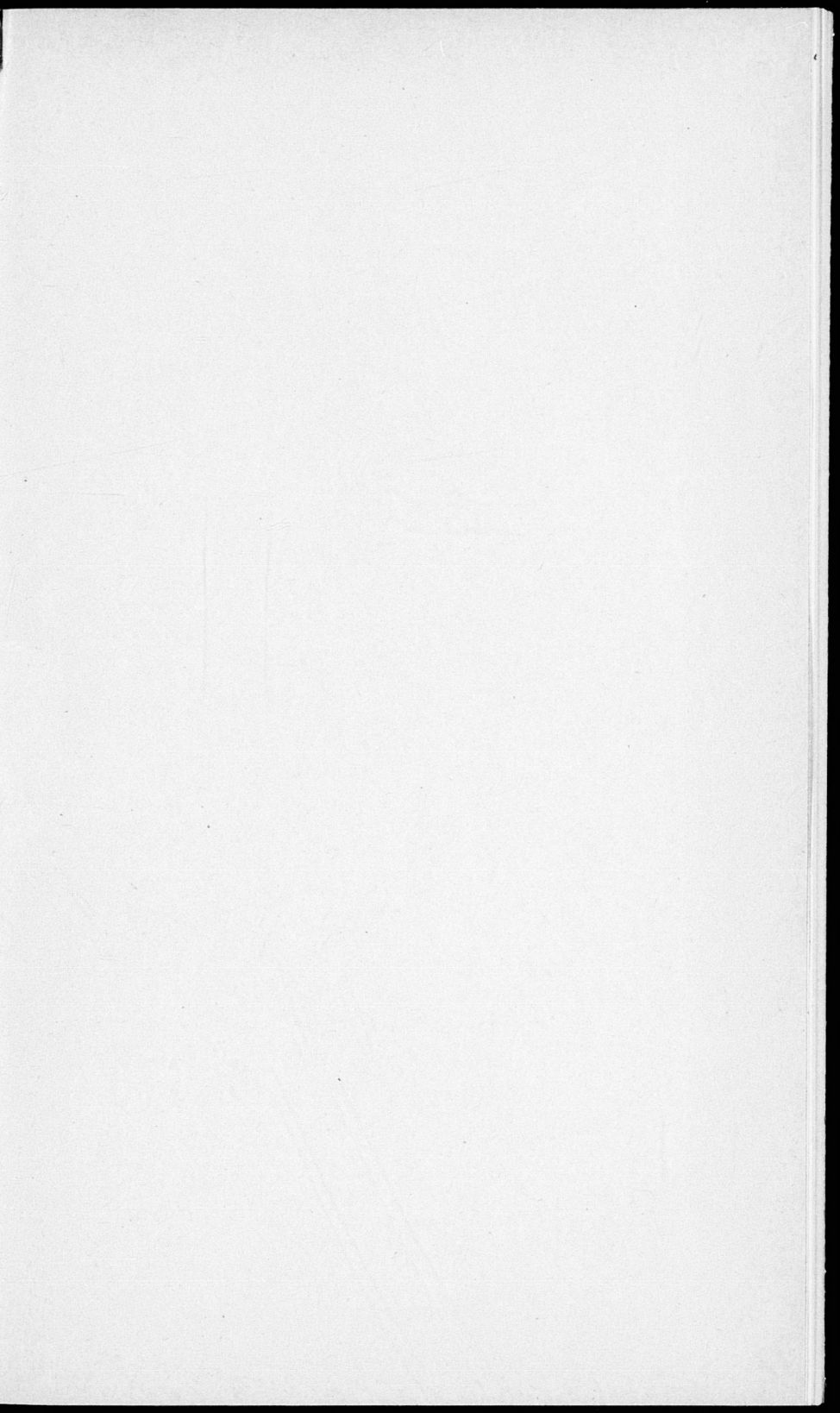
VAN

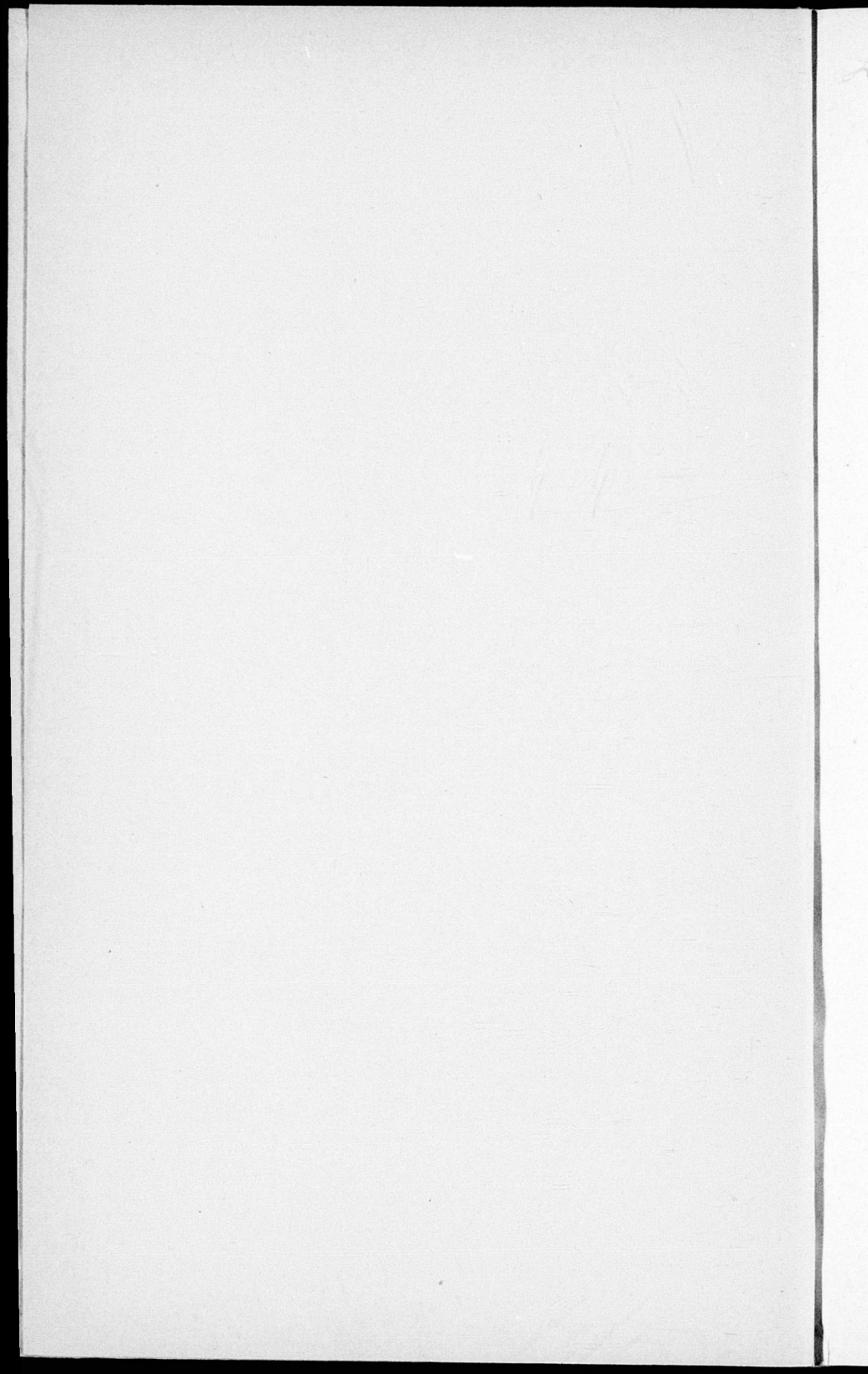
DEN VOORZITTER

Mr. J. B. KAN.

Z. oct.
933^A

L. Litt. re.

8° 9.33"

VERSLAG.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0393 4811

ITM

Die 1878 No.

Zout 933A

VERSLAG

VAN

HET VERHANDELDE OP DE ALGEMEENE VERGADERING

DER

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ

VAN

FRAAIE KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN,

gehouden te Rotterdam, 20 September 1878,

EN

OPENINGSREDE

VAN

DEN VOORZITTER

Mr. J. B. KAN.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

GEDRUKT TE AMSTERDAM, TER
SNELPERS-DRUKKERIJ van VAN BONGA & COMP.
Rokin, 60.

VERSLAG

VAN HET

VERHANDELDE OP DE ALGEMEENE VERGADERING

DER

**HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN FRAAIE KUNSTEN
EN WETENSCHAPPEN,**

GEHOUDEN TE ROTTERDAM,

20 September 1878.

THE

UNIVERSITY OF

THE STATE OF

NEW YORK

ALGEMEENE VERGADERING

DER HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ VAN FRAAIE
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN, GEHOUDEN OP
VRIJDAG 20 SEPTEMBER 1878, DES NAMIDDAGS
TEN 2 URE, IN HET GEBOUW DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE YACHTCLUB, TE ROTTERDAM.

Tegenwoordig de Heeren :

Mr. J. B. KAN, *Algemeene Voorzitter.*

Fr. D. O. OBREEN, *Algemeene Secretaris.*

Mr. W. S. VAN REESEMA.

Mr. J. C. REEPMAKER.

Mr. G. MEES Az.

A. G. VAN HAMEL.

Mr. J. KNOTTENBELT.

R. P. MEES R. Azn.

R. H. NIERSTRASZ.

P. G. TE WINKEL.

Dr. H. T. KARSTEN.

Mr. B. C. J. LODER.

Dr. Th. VAN DOESBURGH.

Dr. J. A. VAN BEEK.

W. Th. VAN GRIETHUIJSEN.

J. A. M. VAN BERCKEL.

S. P. LABOUCHÈRE.

Prof. N. BEETS, Lid van Verdienste, te Utrecht.

J. P. HASEBROEK.

M. A. PERK.

JOHs. HILMAN.

Bestuurders
en Leden
der Afdeling
Rotterdam.

Bestuurders en Lid
der
Afd. Amsterdam.

R. KOOPMANS VAN BOEKEREN.	}	Bestuurders der
Mr. W. VAN DER KAAJ.		Afd. Leiden.
Mr. J. W. VAN DER NOORDAA.	}	
P. M. KELLER VAN HOORN.		Bestuurders
Mr. J. A. VAN DORSSER.		en Leden der
Dr. H. J. DE GRAAF.		Afd. Dordrecht.
D. VAN WAGENINGEN.		

De Algemeene Voorzitter, Mr. J. B. Kan, opent de Vergadering met eene redevoering, getiteld:

„IETS OVER HET EPIGRAM.”

De Heer Mr. G. Mees Az. dankt den Voorzitter, namens de Vergadering, voor het gehoorde en uit den wensch dat het voor de Handelingen wordt afgestaan, aan welk verzoek door den Voorzitter gaarne zal worden voldaan.

Van Z. K. H. den Prins van Oranje en van Z. K. H. Prins Alexander der Nederlanden, Eere-Leden der Maatschappij, is, onder dankzegging voor den toegezonden Beschrijvingsbrief, bericht ontvangen, dat zij, wegens uitlandigheid, verhinderd zijn de Algemeene Vergadering bij te wonen.

De Algemeene Secretaris brengt het volgend Verslag uit:

Mijne Heeren,

Voldoende aan de verplichting die onze wet den Algemeenen Secretaris oplegt, heb ik de eer bij deze verslag te doen van wat onze Maatschappij in haar 78ste levensjaar wedervoer.

In de eerste plaats is het woord aan de hoofdstad gegeven:

AMSTERDAM.

Het Bestuur dier Afdeeling heeft op nieuw een achteruitgang in het aantal Leden te constateeren.

De Afdeeling onderging het lot van alle soortgelijke Vereenigen te dier stede gevestigd; zij verloor een zeventien Leden, wier plaats niet door anderen ingenomen is. Hiervan is grootendeels versnippering van krachten de reden. Het aantal kringen, maatschappijen, genootschappen en rederijderskamers waar voorlezingen over letterkundige onderwerpen gehouden worden, wordt begroot op een tiental. Natuurlijk werkt dit nadeelig.

In het afgelopen jaar telde de Afdeeling 158 Leden en 18 Donatrices.

Wederom ontstond in het Bestuur eene vacature die nog niet is aangevuld. Het verloor door den dood een vriend, Mr. W. van Heukelom, die als Penningmeester de plaats had ingenomen van Jb. van Oosterwijk Bruijn. Kort slechts – eenige weinige maanden – bekleedde hij die betrekking, lang genoeg evenwel om zijn vriendschappelijken omgang en trouwe zorg voor de geldelijke aangelegenheden der Afdeeling te leeren waardeeren. Met zijne gade en vele betrekkingen en vrienden betreurt het Bestuur zijn verlies. Zijne nagedachtenis zal in eervolle en dankbare herinnering blijven voortleven.

De Heer de Vries heeft zich tijdelijk belast met het beheer der geldmiddelen van de Afdeeling.

Het Bestuur is derhalve samengesteld als volgt: de Heeren A. J. de Bull, Voorzitter; M. A. Perk, Secretaris; Mr. A. de Vries, Penningmeester a. i.; J. C. van Marken, J. P. Hasebroek, Dr. E. Laurillard.

Bij den aanvang van het nieuw maatschappelijk jaar hoopt het Bestuur te slagen in zijne pogingen om voor wijlen Mr. W. van Heukelom een waardigen opvolger te vinden.

Als gewoonlijk werden er, behalve eenige Huishoudelijke Bijeenkomsten, tien Leesvergaderingen gehouden, die alle goed bezocht zijn geworden. Over de opkomst heeft het Bestuur allerminst reden tot klagen.

Als sprekers traden op de Heeren:

Emmanuel Hiel, van Brussel,

Met de voordracht van eenige gedichten.

Dr. H. J. E. van Hoorn, van Hoorn,

Met eene studie over: „Dickens.”

F. Smit Kleine, van den Haag,

Met eene novelle betiteld: „Een Spoedstuk.”

W. P. Wolters, van Leiden,

Met eene novelle betiteld: „Twee Portretten.”

W. J. Hofdijk,

Met een gedicht: „Schenk van Toutenburg.”

Dr. E. Laurillard,

Met eene lezing over eene muziekles en de voordracht van eenige gedichten.

Prof. Theod. Jorissen,

Met eene studie over: „Madame de Maintenon.”

Mr. L. G. Greeve, van den Haag,

Met eene novelle: „De vermiste brief.”

Jhr. Mr. J. K. J. de Jonge, van den Haag,

Met eene studie over: „Louise de Coligny.”

H. de Veer,

Met twee schetsen: „Mijn vriend Absalon” en „Hoe Govert die kinderloos was een kind verloor.”

P. H. Hugenholtz Jr.,

Met eene studie over: „De Psychologische romans”, in het bijzonder over: „George Elliot en Wallis.”

M. A. Perk,

Met eenige beschouwingen over: den Tooneelarbeid eener „Non” uit de tiende eeuw (Hroswitha).

A. J. de Bull,

Met een gedicht: „De Genius van den Kunstenaar.”

ROTTERDAM.

Deze Afdeeling telt 260 Leden.

Tot groot leedwezen der Afdeeling zag de Heer A. G. van Hamel, zich genoodzaakt zijne betrekking van Voorzitter, wegens ongesteldheid, neder te leggen. Het Voorzitterschap werd daarop bekleed door den Heer Mr. J. B. Kan. Verder werd de vacature, in het Bestuur ontstaan door het vertrek van den Heer Mr. J. Pols, naar 's Gravenhage, aangevuld door de benoeming van den Heer Mr. B. C. J. Loder.

Het Bestuur bestaat nu uit de Heeren: Mr. J. B. Kan, Voorzitter; Mr. W. S. van Reesema, Onder-Voorzitter; Mr. J. C. Reepmaker, Penningmeester; Mr. G. Mees Az., A. G. van Hamel, Mr. J. Knottenbelt, R. P. Mees R. Az., P. G. Te Winkel, R. H. Nierstrasz, Dr. H. T. Karsten, Mr. B. C. J. Loder en Fr. D. O. Obreen, Secretaris; Mr. L. G. Greeve, te 's Gravenhage, Honorair-Bestuurder.

Er werden 9 Leesvergaderingen met Dames gehouden. Als sprekers traden op de Heeren:

- B. G. de Vries van Heijst, van Alkmaar,
 „Metrische vertolking van Jordans Sigfridsaga.”
- Prof. J. A. Alberdingk Thijm, van Amsterdam,
 „Eene Amsterdamsche Kuntenaars van de tweede helft der
 17de eeuw.”
- Dr. Jan ten Brink, van 's Gravenhage,
 • „Brederô en zijne kluchten.”
- Dr. J. C. Dooremaal, van 's Gravenhage,
 „Het dierlijk Magnetisme, opgehelderd door proeven.”
- A. W. Bronsveld, van Haarlem,
 „Iets over de Geschiedenis van het Volkslied in Nederland.”
- A. W. Stellwagen, van 's Gravenhage,
 „Woff-Deken, De Historie van Sara Burgerhart.”
- Johan Gram, van 's Gravenhage,
 Twee novelles: „Haar tweede man” en „Een Koppelteeken.”
- Prof. Theod. Jorissen, van Amsterdam,
 „Madame de Maintenon.”
- Max Rooses, van Antwerpen,
 „Het verband tusschen Leven en Werken van drie groote
 Kunstenaars,” (Rubens, van Dijk en Jordaens).

De pogingen, door het Bestuur in het werk gesteld, om wederom een tooneelstuk voor de Afdeeling te doen opvoeren, leden schipbreuk. Tot zijn spijt moest het zich nederleggen bij de verklaring van de Rotterdamsche Schouwburg-Directie, dat er niet één oorspronkelijk stuk kon worden aangewezen, dat voor eene opvoering van wege onze Maatschappij in aanmerking kon komen.

De onderhandelingen die daarop werden aangeknoopt met het „Aesthetisch Genootschap” om eene voorstelling van Tableaux vivants, voor gemeenschappelijke rekening

te doen plaats hebben, werden evenmin met gunstigen uitslag bekroond: zij stuitten af op overwegende bezwaren van geldelijken aard.

Van de besluiten, op de Huishoudelijke Vergaderingen genomen, verdient vermelding, dat de pauze, die steeds op de Leesvergaderingen gehouden werd, is afgeschaft; de Lezingen zullen voortaan des avonds te half negen uur in plaats van te acht uur aanvangen. Daarmede is tevens aan een meermalen uitgesproken wensch van vele Leden tegemoet gekomen.

L E I D E N.

Het aantal Leden bedraagt 108.

Het Bestuur zag de plaats van den Heer W. P. Wolters ingenomen door den Heer W. van der Kaaïj, zoodat het thans bestaat uit de Heeren: Prof. C. P. Tiele, Voorzitter; D. F. van Heijst, Penningmeester; R. Koopmans van Boekeren, Jhr. W. I. C. Rammelman Elsevier, J. J. Hubrecht, Mr. W. van der Kaaïj en J. M. E. Dercksen, Secretaris.

Vijf Vergaderingen met Dames werden in den afge-loopen winter gehouden, waarin als sprekers optraden de Heeren:

B. ter Haar Bz., van Nijmegen,

Met de voordracht van zijn treurspel „Don Alvaro de Luna.”

B. G. de Vries van Heijst, van Alkmaar,

„Over het Nibelungen lied naar Jordan.”

Mejufvrouw Elise A. Haighton, van Amsterdam,

Met eene Novelle „Op bergen en in dalen” en „Een bezoek bij eene Kunstenaars.”

D. F. van Heijst, van Leiden,

Met de voordracht van een vijftal zijner gedichten.

M. A. Perk, van Amsterdam,

Met eene lezing over den „Vos Reinaerde” en eene beschouwing over „Goethes Faust.”

Dr. Jan ten Brink,

„Over onze nationale eer.”

D O R D R E C H T.

Deze Afdeeling onderging mede eene kleine vermindering van Leden. Hun aantal bedraagt 192 tegen 200 ten vorigen jare.

Uit den kring der werkende Leden verloor zij, door vertrek, tot haar leedwezen de Heer J. H. Hooijer, die zich gedurende zijn verblijf te Dordrecht, een zeer verdienstelijk lid betoond had.

Het Bestuur was zamengesteld uit de volgende Heeren: Dr. N. B. Donkersloot, Voorzitter; Dr. P. Steen, 2e Voorzitter; S. Essenius Greeff, Secretaris; E. F. van Vloten, Penningmeester.

Als Honoraire Leden bleven tot den kring der werkende Leden behooren de Heeren: M. A. Perk, te Amsterdam en Dr. W. R. Veder, te Amersfoort.

Als naar gewoonte wijdden de werkende Leden geregeld hunne Bijzondere Vergaderingen, behalve aan huishoudelijke zaken, aan debatten over wetenschappelijke vraagpunten. Een hunner de Heer D. van Wageningen, hield in eene Vergadering voor Leden alleen, een rede over:

„Hamerlings Teuth”, gevolgd door —

Dr. Steen, met eene voordracht uit:

„Tennysons Henoch Arden.”

Voor de Leden met hunne Dames werden zes Vergaderingen gehouden, waarin als sprekers optraden de volgende Heeren:

J. J. Cremer, van 's Gravenhage,

Voordracht zijner Novelle: „'t Reuske van 't Darp.”

Dr. H. J. E. van Hoorn, van Hoorn,

„Nicolaas Beets en zijne dichterlijke werken.”

H. E. Beunke, van Middelburg,

„Voordracht van eene Novelle” en „Een paar schetsen in Zeeuwschen tongval.”

H. T. Chappuis, van 's Hertogenbosch,

„Eene Novelle.”

N. C. Balsem, van Langezwaag,

„Een praatje bij den Drachenfels.”

W. P. Wolters, van Leiden,

„Naar Italië.”

De Algemeene Penningmeester Mr. J. C. Reepmaker deelt mede, dat geene kosten zijn gemaakt, die over de Afdelingen behoeven te worden omgeslagen.

De Afdeling Leiden brengt bij monde van den Heer R. Koopmans van Boekeren het volgend verslag uit ten aanzien van den staat der

B o e k e r i j

van de Maatschappij:

Mijne Heeren,

De aanwinsten onzer boekerij bepalen zich dit jaar tot het navolgende:

1. Het verslag van den toestand der Gemeente Leiden over 1877.
2. Dat van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, met de levensberichten over dat jaar.
3. Dat van het verhandelde in de Sectiën en in de Algemeene Vergadering van het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen over 1877.
4. Bulletin de la Société des antiquaires de Picardie 1878, N°. 1.

Ziedaar, M. H., het verslag ons door de wet opgedragen, dat niet al te vermoeiend is voor hoorders en spreker.

Het Algemeen Bestuur stelt voor uit het volgend drietal onderwerpen eene keuze te doen ter uitschrijving als

**Prijsvraag op het gebied der Taalkunde en der
Geschiedenis:**

1. HET HOF VAN PRINS WILLEM V.
2. PIERRE BAYLE.
3. HET ONTSTAAN EN DE BETEEKENS DER FAMILIENAMEN IN NEDERLAND.

De onderwerpen 1 en 3 bekomen ieder een gelijk aantal stemmen. Door het lot wordt daarop beslist ten voordeele van 1.

Het drietal, door de Afdeeling Leiden opgemaakt ter

vervulling van het Algemeen Voorzitterschap, bestaat uit de Heeren:

1. J. M. E. DERCKSEN.
2. J. J. HUBRECHT.
3. R. KOOPMANS VAN BOEKEREN.

Gekozen wordt de Heer J. M. E. Dercksen.

Tot Algemeen Secretaris is door diezelfde Afdeeling benoemd de Heer A. M. L. Rümke.

De Voorzitter deelt mede, dat op de uitgeschreven prijsvraag:

„THORBECKE EN GROEN VAN PRINSTERER ALS PARLEMENTAIRE REDENAARS,“

geen antwoorden zijn ingekomen. Daar niemand verlangt, dat zij op nieuw zal worden uitgeschreven, wordt die prijsvraag ingetrokken.

Vervolgens wordt herinnerd aan de twee nog loopende prijsvragen:

a. „WELKE WOORDEN EN SPREEKWIJZEN ZIJN IN DEN LOOP DEZER EEUW IN HET NEDERLANDSCH IN GEBRUIK GEKOMEN EN HOE MOETEN ZIJ WORDEN BEOORDEELD?“

b. „BEOORPEELING VAN RICHARD WAGNER'S BEGINSELEN OP HET GEBIED DER TOONZETTING.“

Waarop de antwoorden worden ingewacht vóór den 1sten Januari 1879.

De Permanente Commissie, benoemd in de Algemeene Vergadering van 21 September 1860, deelt mede, dat in het verloop van jaar geen uitgekomen geschrift ter harer kennis is gekomen, dat zij een onderscheiding van wege de Maatschappij waardig keurt.

Naar aanleiding van Punt 11 van den Beschrijvingsbrief: „Beraadslaging op welke andere wijze dan door het uitschrijven van prijsvragen de Maatschappij de beoefening en den bloei der Fraaie Kunsten en Wetenschappen kan trachten te bevorderen”, deelt de Voorzitter mede, dat in de heden morgen gehouden vergadering van het Algemeen Bestuur, het voorstel is gedaan en met algemeene stemmen aangenomen, om voortaan de prijsvragen slechts om de drie jaren uit te schrijven en de waarde der bekroning te verhoogen tot *f* 1000.—, met inbegrip der eerepenning of de waarde die zij vertegenwoordigt. In verband hiermede zal het voorstel worden gedaan tot wijziging van Art. 42 der Wet.

De overweging, ingevolge Punt 12 van den Beschrijvingsbrief, of door de Vergadering eene som zal aangewezen en ter beschikking gesteld worden van de Voorzittende Afdeeling, ter bevordering van letterkundigen arbeid, stelt den Voorzitter in de gelegenheid om mondeling rapport te doen over de voorgenomen uitgave van de handschriften van Constantijn Huygens.

Op voorstel van de Afdeeling Amsterdam was de Afdeeling Rotterdam op de vorige Algemeene Vergadering belast met de voorbereiding der zaak en het uitbrengen van een rapport. (1) Reeds toen was *in beginsel* tot het uitgeven der handschriften besloten. Onder de bij de Afdeeling Rotterdam ingekomen aanbiedingen van

---

(1) Vergelijk Verslag der Algemeene Vergadering van 14 Sept. 1877, bl. 46.

uitgevers zijn er twee waarop thans de aandacht der Vergadering wordt gevestigd.

Volgens de eerste zullen 800 exemplaren worden geleverd tegen *f* 6.50 of 900 exemplaren tegen *f* 6.25. Mocht de omvang van het werk meer of minder dan 3 deelen, elk van 40 vel druks beslaan, dan zou de prijs naar evenredigheid gewijzigd worden.

Dit aanbod acht het rapport te bezwarend voor de geldmiddelen, waarover men hoopt te kunnen beschikken.

De tweede aanbieding is deze: de kopij te leveren gratis, doch overigens zullen baten en schaden geheel voor rekening van den uitgever blijven. De Leden der Maatschappij ontvangen desverkiezende het werk 25 pCt. beneden den gewonen prijs. Met het drukken wordt geen aanvang gemaakt vóór dat althans het eerste deel geheel voor de pers gereed is.

Het rapport geeft in overweging dit in alle opzichten voordeelig aanbod aan te nemen en den Heer P. Leendertz Wz., te Medemblik, met de bewerking der handschriften te belasten.

Het zal op die wijze eene goede, volledige en chronologische uitgave worden in het belang van Nederlandsche letterkunde en geschiedenis.

Na veelvuldige bespreking over de aan de zaak verbonden geldelijke bezwaren voor de Maatschappij (*f* 2400.— honorarium aan den Heer Leendertz) en over de bevoegdheid van deze Vergadering om aldus over de geldmiddelen der Afdeelingen te beschikken, werden ten slotte alle bezwaren opgelost en bij accla-

matie, behoudens toestemming van de Koninklijke Académie van Wetenschappen te Amsterdam, in wier bezit de handschriften zijn, tot de uitgave op den voorgestelden voet besloten, onder bepaling: 1°. dat voor de voltooiing van het werk een termijn van 6 jaren wordt gesteld, tenzij gunstige financiële omstandigheden later bespoediging mogelijk maken; 2°. dat inmiddels door de Maatschappij geen prijsvragen zullen worden uitgeschreven; 3°. dat de heden nieuw uitgeschreven prijsvraag:

„HET HOF VAN PRINS WILLEM V.”

dientengevolge weder wordt ingetrokken.

De Vergadering werd hierop gesloten, nadat een der aanwezigen den Voorzitter dank heeft betuigd voor de uitnemende wijze waarop de Vergadering door hem geleid is.

FR. D. O. OBREEN,

ALGEMEENE SECRETARIS.

Iets over het Epigram.

OPENINGSREDE,

GEHOUDEN OP DE

ALGEMEENE VERGADERING

DER

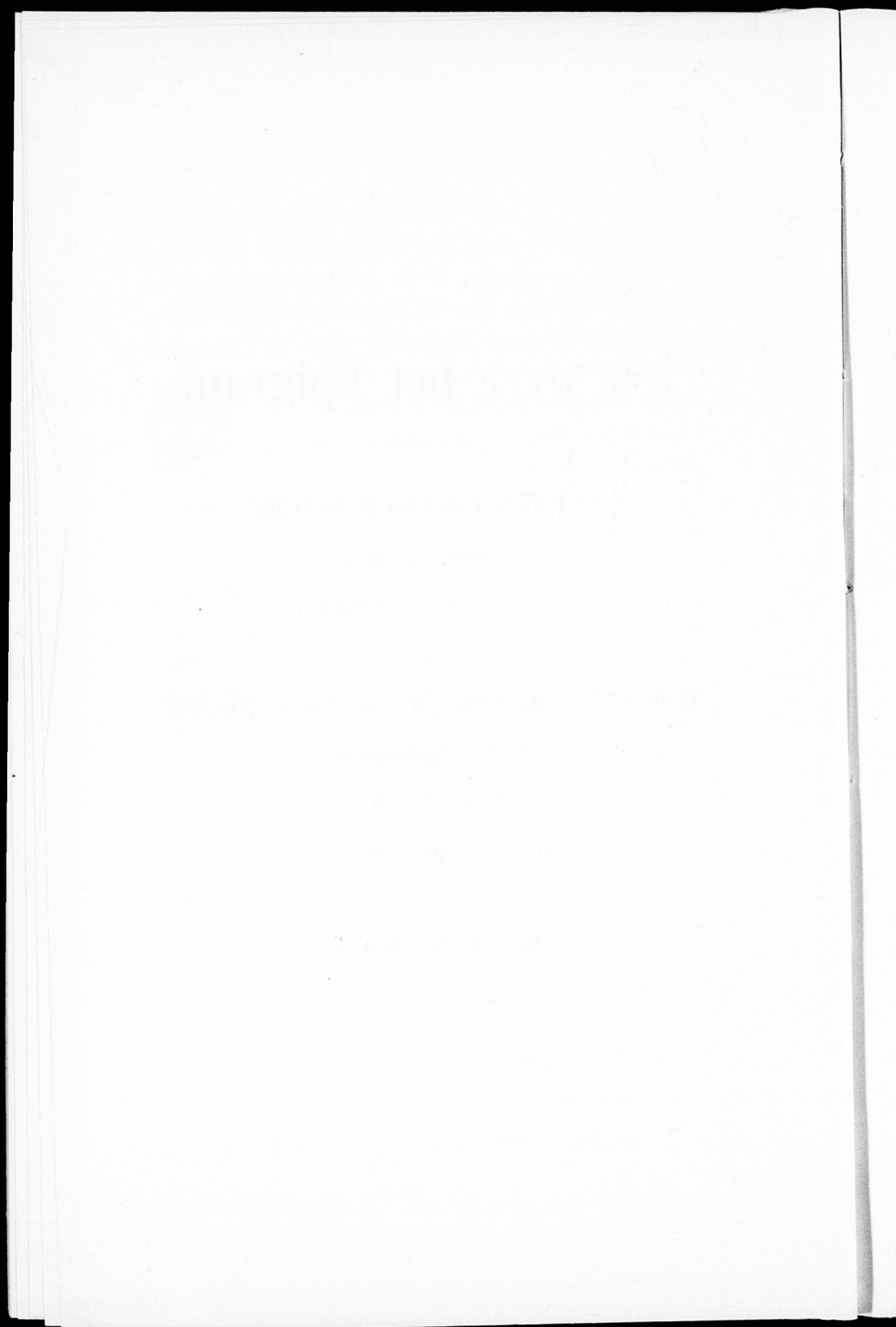
Hollandsche Maatschappij van Fraaie Kunsten
en Wetenschappen,

TE ROTTERDAM,

den 20sten September 1878,

DOOR DEN VOORZITTER

Mr. J. B. KAN.

MIJNE HEEREN!

„Hora ruit” was de zinspreuk van Huig de Groot, en zeker ook van ons, toen wij bepaalden, dat de gewone werkzaamheden onzer Jaarlijksche Vergadering, waartoe ook de maaltijd behoort, op één dag moesten afloopen. Het ging ons echter als meer wetgevende lichamen: de wijde strekking eener kleine wijziging stond ons niet helder voor den geest. De Openingsrede van den Voorzitter bleef behouden; hij moet spreken en dat, terwijl er in weinige uren zoo veel te behandelen is waarbij ook anderen stem in het kapittel hebben; hij moet een onderwerp uit het gebied van Fraaie Kunsten en Wetenschappen bespreken en dat, terwijl allen even verlangend uitzien naar zijn laatste woord.

Een nieuwe uitgave van Huygens' Korenbloemen te bevorderen, is zeker ook een beter werk, dan een verhandeling te schrijven, uit te spreken of aan te hooren! Ik zocht naar een onderwerp, dat zich eenigszins op het gebied der oudheid bewoog, dat met Huygens en de 17de eeuw, den bloeitijd van onze letterkunde, samenhang, dat voldeed aan den eisch der wet, en

Kort zij uw woord: dees stem uit de oudheid tot mij kwam,
Ik dacht aan Huygens' dicht — en koos het epigram.

Al kan *Dordrecht*, volgens hem, ook zeggen:

In mijns gelijken Schaer bezit ik 't eerste woord;

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 311

LECTURE 1

MECHANICS

1.1

1.2

1.3

1.4

1.5

MIJNE HEEREN!

„Hora ruit” was de zinspreuk van Huig de Groot, en zeker ook van ons, toen wij bepaalden, dat de gewone werkzaamheden onzer Jaarlijksche Vergadering, waartoe ook de maaltijd behoort, op één dag moesten afloopen. Het ging ons echter als meer wetgevende lichamen: de wijde strekking eener kleine wijziging stond ons niet helder voor den geest. De Openingsrede van den Voorzitter bleef behouden; hij moet spreken en dat, terwijl er in weinige uren zoo veel te behandelen is waarbij ook anderen stem in het kapittel hebben; hij moet een onderwerp uit het gebied van Fraaie Kunsten en Wetenschappen bespreken en dat, terwijl allen even verlangend uitzien naar zijn laatste woord.

Een nieuwe uitgave van Huygens' *Korenbloemen* te bevorderen, is zeker ook een beter werk, dan een verhandeling te schrijven, uit te spreken of aan te hooren! Ik zocht naar een onderwerp, dat zich eenigszins op het gebied der oudheid bewoog, dat met Huygens en de 17de eeuw, den bloeitijd van onze letterkunde, samenhang, dat voldeed aan den eisch der wet, en

Kort zij uw woord: dees stem uit de oudheid tot mij kwam,
Ik dacht aan Huygens' dicht — en koos het epigram.

Al kan *Dordrecht*, volgens hem, ook zeggen:

In mijns gelijken Schaer bezit ik 't eerste woord;

Leiden:

Nu doen ik ook te Roomen

Mijn' ware wetenschap, mijn' wijse Waerheid schroomen;

Amsterdam:

De Vreemdelingh behoort te swijmen die my siet,

ik wil onze Muze met haar Y niet doen wedijveren ⁽¹⁾; „ik geeve geerne het mijne om een beter”, maar hier in Erasmus' stad is mij de terminus gesteld. Heb ik dezen bereikt, dan meen ik er vast op te mogen rekenen, dat

Als soms van alles wat ik tot U heb gesproken,

Geen woord U scheen met hooger geest bezielde,

Ge zult toch dankbaar zijn voor 't geen U heeft ontbroken —

Voor wat ik achterhield.

Verhandeling, noch wetenschappelijke behandeling ligt in mijn plan; op uw gemak kunt ge thuis genoeg literatuur vinden o. a. bij Lessing ⁽²⁾, von Herder ⁽³⁾, Lublink Weddink de Jonge, Witsen Geysbeek ⁽⁴⁾ e. a., en ik heb daarom slechts een weinig geleerdheid.

Het woord epigram is, zoo als ge weet, van Grieksche afkomst en beteekent oorspronkelijk op-, inschrift. Of het gebruik er meê gesold heeft, zal wei bij niemand aan twijfel meer onderhevig zijn, die bedenkt, dat het

(1) Huygens' „Stede-stemmen” (3de boek der *Korenbloemen*).

(2) *Zerstreute Anmerkungen über das Epigramm*, u. s. w. 1771.

In het 6de deel der *Gesammelte Werke* (Götschen 1855).

(3) *Schriften zur Griechischen Literatur* in het 10de deel der *Sämmtliche Werke* (Carlsruhe 1821).

(4) Zie *W. G. Epigrammatische Anthologie* (1821), pag. 161.

voorkomt als brandmerk van een weggeloopte slaaf en als een pittig of bevallig opschrift, dat het zoowel een Graftschrift als een Snel-, Punt-, Nyp- en Steeckdicht bij ons kan heeten en dat ook de Quicken van Roemer Visscher behooren tot de Epigrammen.

Is het woord op Griekschen bodem geboren, ook de dichtsoort heeft dit zichtbaar door den hemel gezegende volk met liefde gekweekt. Wij bezitten eene verzameling van Epigrammen in de Anthologie, die duizende bij duizende proeven levert van de kneedbaarheid zijner taal, van den geest en de geestigheid, die dezen kleinen gedichtjes het leven schonk.

De man, die ze het eerst in een Latijnschen vorm goot, hunner waardig, was onze Huig de Groot, als staatsman, theoloog en jurist wel het meest bekend, maar zeker zijn naam niet het minst waardig door zijn prachtige vertaling, waarover — en dit is wel een wonder — in de letterkundige wereld, ook thans nog, slechts ééne stem bestaat (1).

Heeft men later al de epigraphiek, als wetenschap, scherp onderscheiden van de epigrammatiek en recht wetenschappelijk bepaald, wat een epigram is of niet is, de Grieksche anthologie, die misschien twintig eeuwen omvat, is nog een bonte ruiker of krans van allerlei bloempjes, epigrammen, idyllen, spreuken, gnomen, lyrische stukjes,

---

(1) De tekst, zoo als hij dien gebruikte, en de aanteekeningen zijn verloren gegaan, en het Latijn is eerst in het laatst der vorige eeuw door een zeer geleerden oud-apteeker, Hieronymus de Bosch, ter perse gelegd. Thans gebruiken wij de *Anthologia Graeca (Palatina)*, door Fr. Jacobs van 1794—1814 uitgegeven.

elegieën, fabeltjes en sprookjes, die met elkander gemeen hebben den dichtertlijken vorm en de korthed.

Het Grieksche volk is door zijn aanleg, bodem, klimaat, geschiedenis, vrijheid en mythologie, het kunstvolk bij uitnemendheid geworden. Voelt ieder mensch ook de neiging in zich om naar zijne krachten onder woorden te brengen, welken indruk iets dat hij ziet, op zijn verstand of hart maakt en doet ieder volk dit in zijn jeugd het liefst in gebonden stijl, wat moest dit niet in Griekenland zijn, waar het geheele leven het schoone op één rij plaatste met het goede, waar de dichter steeds met den kunstenaar wedijverde, waar in het land van Eros en de Muzen, van de Nymphen en Chariten alles beziel was, van het geringste struikje en watertje tot den prachtigen eik en den gezwollen bergstroom, waar in de wedstrijden weinig kostbare prijzen werden uitgeloofd, die slechts door de opschriften hunne hooge waarde ontvingen, waar de mensch den vriendelijken goden door het wijden van een kunstwerk dankte voor de hem bewezen weldaad, waar de dood door de kunst veel van zijn afschuwelijks en het graf van zijne diepte en somberheid verloor.

Eer en vrijheid — welke onderwerpen voor een klein, sterk verdeeld volkje, dat de waarde van den onafhankelijken man had leeren kennen in den strijd tegen een werelddeel, van den man, die den eervollen dood stelt boven eene eerlooze slavernij.

De Griek weet duizenderlei vormen te kiezen voor zijne denkbeelden: de vogel in de lucht, de visch in het water, krekkel en mier, alles levert hem stof.

De van den beginne af meest gewone versmaat, de elegische, leent zich uitstekend tot het bereiken van het doel, dat hij zich voorstelt; jammer maar, dat wij met onze eensylbige woordjes, haar zoo moeielijk kunnen weêrgeven en wel het allerminst den pentameter.

De oudste epigrammen zijn historisch. Op hout, steen of metaal vindt men, natuurlijk kort, opgegeven, wie iets heeft gemaakt of laten maken, voor wien het bestemd is, kortom wat het stuk huisraad, het schild, de grafsteen, het beeld of gebouw zelf niet zeggen kan, wordt door schrift uitgedrukt. Neemt het opschrift een dichterlijken vorm aan en heeft het betrekking op eene zichtbare – of op eene als zichtbaar gedachte – zaak, en spreekt de dichter tot ons hoofd of tot ons hart, dan is het kunstwerk geboren, hoe klein het ook zij. De waarde van iets behoeft toch niet naar zijn omvang bepaald te worden en het gewicht van een epigram bij 't kilogram?

Wordt eikenschors bij 't pond gewogen,
Men weegt kaneel bij 't lood.

en

Een kleine hamer, snel gedreven, heeft meer macht,
Dan een zwaar ijzer, dat maar op den bout gelegd wordt (1).

Ik mag u, juist omdat ik in den geest van het epigram beknopt wil zijn, niet ophouden met allerlei proeven van gedichtjes die voor epigrammen willen doorgaan, doch vaak niets meer en niets anders zijn dan b. v. berijmde aardigheden, anecdoten. Twee voor-

---

(1) Beets, Voorrede voor *Staring's Gedichten*, pag. XI en XIII.

beelden uit de vele, die de anthologie bevat, wil ik u echter geven.

Een slaapziek en een razend man
 In 't zelfde bed eens lagen.
 De gek sprong eensklaps op en gaf
 Zijn vriend een ferm pak slagen.
 Zoo werd hun beider kwaal geheeld:
 De slaapkop werd goed wakker;
 De gek was moede en sloop gerust
 In 't bed van zijnen makker (1).

Goud vond een zeker man en weg wierp hij den strop,
 Waarin hij zich den nek had willen prangen;
 Maar hij die 't goud verloor, raapt dra het moordtuig op
 En gaat zich aan zijn droeven vond verhangen (2).

Zonder de theorie van den een of anderen grooten meester te volgen of een stevig houten kruis te timmeren voor het epigram, mogen wij toch wel aannemen, dat dergelijke aardigheden niet behooren tot het dichtsoort, die ons thans bezig houdt. Wilt ge het in zijn eenvoudigsten vorm?

Op een drievoet in een tempel stond:

Mij wijdde *Amphitryon*, van de Telebers huiswaarts gekomen.

Op een ander:

Scaeus, in 't vuistgevecht kampend en eindelijk meester gebleven,
 Wijdde U dit schoone geschenk, ver werpende lichtgod *Apollo* (3).

---

(1) *Anthol. Pal.* IX, 141.

(2) *Anthol. Pal.* IX, 45.

Latijn bij *Ausonius*, *Epigr.* XXII.

(3) *Herod.* V, 59 en 60.

Hoe ver is het er nog af, dat deze epigrammen zulke
puntgedichten zijn, waarvan gezegd wordt:

Elke eigenschap, die 't bijtje heeft,
Ligt ook in 's puntgedichts aard:
Het kleine lijf zij tevens lief,
Een engel in zijn staart (1).

Zeker de korthed en eenheid der gedachte is aanwezig en zij betreft ook een bepaald voorwerp, maar hoeveel ontbreekt er nog wat thans gewoonlijk geeischt wordt voor een goed epigram.

Wat denkt ge van het volgende inschrift op een appel, het symbool der liefde:

Een appel ben 'k. Mij werpt een man die U bemint:
Xanthippe wenk van ja, want ik en gij verwelken (2);

of op de bekende bronzen koe van Myron:

Herder, toef niet met uw kudde,
Want ik vrees, dat zoo ge blijft,
Gij het beestje van mijn Myron,
Straks als levend verder drijft (3).

Bewondering voor twee andere beelden wordt aldus uitgedrukt:

Door felle branding heen naar Cnidus Venus kwam,
Om daar het beeld te zien, geplaatst ter harer eere.
Toen zij van elken kant het goed bekeken had,
Sprak zij: Waar zag Praxiteles me zonder kleeren? (4)

---

(1) Oorspronkelijk van een Spanjaard, de Yriarte.

Zie H. Ph. Dodd, *The Epigrammatists* (London 1876), pag. 433.

(2) *Anthol. Pal.* V, 80,

(3) *Anthol. Pal.* IX, 715.

Een ander op hetzelfde kunstwerk bij Staring III, 103.

(4) *Anthol. Planudea* (Cap. XVI, ed. Dübner), 160.

Dees Sater heeft Dioor in slaap gesust, niet in metaal gedreven,
Stoot gij hem aan, ge wekt hem wis: het zilver toch heeft slaap (1).

Wij kunnen volstaan met drie uit de vele, die de
macht der liefde schilderen:

Wie wrocht dit Erosbeeld en plaatste 't bij een bron?
Als of hij ooit dit vuur met water blusschen kon! (2)

Bij 't kussen hield 'k mijn ziel op mijne lip terug,
Die van verlangen brandde om zich een weg te banen (3).

Verbaasd staart gij den sterrenhemel aan,
O liefste Stella mijn;
Om duizend blikken zoo op U te slaan,
Wat zou 'k graag hemel zijn! (4).

Vooraf grafschriften nemen een groote plaats in. In
hun eenvoud hebben zij iets roerends. Niemand die bij
de rustplaats van een mensch, hoe onbeduidend ook,
zich niet tot ernst gestemd voelt. Vrees en medelijden
spelen hun rol hier niet minder dan in het treurspel,
want de held is gevallen en zijn lot wacht ons zeker.
Wat gevoelt men dan niet bij het graf van iemand, die
meer was dan de grijsaard, van wien Gellert eens zong:

Hoort eeuwen hoort, hij werd geboren,
Hij leefde, nam een vrouw en stierf.

Dat de geest, die den Grieken sommige grafschriften

(1) *Anthol. Plan.*, 248.

(2) *Anthol. Plan.*, 14.

(3) *Anthol. Pal.* V, 78.

(4) *Anthol. Pal.* VII, 669. Ἄστρη, ster, heb ik door het Latijnsche
Stella weergegeven.

ingaf, vonken vertoont van de door een edel vuur gevoede vlam, zal u uit enkele voorbeelden blijken. Eén geef ik in proza, omdat het bij de vertaling in gebonden stijl te veel zou verliezen, ook al volgde ik de les, den uitleggers gegeven:

Wees bij 't verklaren frisch en vrolijk steeds van zin,
Al legt ge soms niets uit, dan legt ge er maar iets in.

Laat een drietal, door vrouwenhand vervaardigd,
voorafgaan:

Den visscher Pelagon legde zijn vader Meniscus op 't graf
vischmand en roeriem, ter herinnering van zijn rampzalig leven (1).

Dit is Timade's stof, wie, vóór den trouw gestorven,
Persephone dit donkerkleurig bruidsbed gaf;
Naar pas gewette schaar greep elk van haar gespen,
En sneed zich om haar dood het schoone hoofdhaar af (2).

Sirenen, zuilen mijn, en urne van de rouwe,
Die 't luttel overschot van 't aardse lijf bevat,
Groet vriend'lijk allen die hier bij mijn tombe komen,
Hetzij ze burgers zijn of uit een and're stad.

Dat ik, een jonge maagd, hier rust, o wilt het melden,
En dat mijn vader me eens den naam van Baucis gaf,
En dat 'k uit Tenos stam, opdat ze 't mogen weten,
En dat Erinne uit liefde dit griffelde op mijn graf (3).

---

(1) *Anthol. Pal.* VII, 505.

(2) *Anthol. Pal.* VII, 489.

Beide aan Sappho toegeschreven.

(3) *Anthol. Pal.* VII, 710.

Aan Erinna van Mitylene toegeschreven.

Een tweeregelig juweeltje op een te vroeg gestorven kind, weet ik u wel op twee wijzen, maar slechts in het dubbel aantal verzen terug te geven:

O lieve morgenster! wier dood wij nu beweenen,
 Helaas, te vroeg zijt gij voor ons van de aarde weggegaan.
 Uw licht heeft echter niet voor altijd uitgeschenen,
 Als avondster zijt gij in 't doodenrijk weêr opgestaan.

of:

Als Lucifer,
 Schoone morgenster,
 Waart ge in 't leven vol luister en pracht;
 Nu ons zoo ver,
 Lieflijke avondster,
 Licht ge op nieuw in het rijk van den nacht (1).

Geen wonder dat grafchriften op lieve kinderen, op vrome, vroeg gestorven vrienden, op wijzen en dichters, wier werken een licht zijn op het pad huns volks, een diep weemoedig gevoel ademen, maar naast de vrouwelijke weeklacht ontbrak de zegetoon van mannenkracht en eigenwaarde niet. Aan den strijd tegen Perzië's overmacht, het glanspunt van Griekenlands historie, is een aantal epigrammen ontleend.

Nu wordt den vreemdeling de boodschap aan de Lacedaemoniërs gegeven door de bij Themopylae gevallen landgenooten, dat zij daar liggen uit gehoorzaamheid aan de wetten; dan hebben zij den somberen nacht des

---

(1) *Anthol. Pal.* VII, 670.

In het Latijn bij Ausonius Epigr. 136. Engelsch door Shelley bij Dodd pag. 17.

doods voor zich gekozen, om hun lief vaderland onvergankelijke eer te verschaffen; toch zijn zij, ofschoon gestorven, niet dood, daar hunne dapperheid door den roem hen uit den Hades weêr naar boven brengt (1). Hun graf heet een altaar, de weeklacht over hen een lofzang, hun lijkwadê zal noch door den schimmel, noch door den alles vernielenden tijd ooit lijden (2).

Zoo spreekt de Leeuw op Leonidas' graf:

Geen dier zoo sterk als ik, geen sterfling als de man,
Dien ik hier nu bewaak, staande op dit steenen graf (3).

Zelfs heeft men een grafschrift op den grooten treurspeldichter Aeschylus, naar de overlevering wil, door hem zelf te zijner eer vervaardigd. Het luidt in de oorspronkelijke versmaat aldus:

Aeschylus, Euphorions zoon, uit Athene geboortig,
Schonk op dit plekje een graf Gela, zoo vruchtbaar in graan.
Welk eenen moed hij bezat, meldt Marathons roemrijke vlakte,
En de langharige Pers, door de ondervinding geleerd (4).

Ge vindt het misschien onwaarschijnlijk, dat iemand zulk een grafschrift op zich zelf maakt. Dat de ouden in dezen noch vrees noch valsche schaamte kenden, moge u blijken uit Horatius, die over het lot zijner gedichten aldus spreekt:

(1) Zie b. v. *Anthol. Pal.* VII, 249, 251 enz.

(2) *Simonides* van Ceos. *Diod. Sic.* XI, 11.

(3) *Anthol. Pal.* VII, 344.

(4) *Vita Aeschyli.*

Mijn denknauw staat voltooid, het hechtst metaal te sterk,
 Nog hooger dan 't gevaart der koningspyramieden.
 De regen knage vrij, de storm beproev' zijn macht:
 Onmachtig blijken zij, mijn werk ooit te vernielen,
 Zoo min als tal van jaren of der eeuwen vlucht.
 Nooit sterf ik ganscherlijf: van mij zal 't grootste deel
 Den dood en 't graf ontkomen. Zoo lang zal ik op nieuw
 Door 't nageslacht verjongd, in lof steeds hooger klimmen,
 Als zwiigend nog de reine maagd aan 's priesters hand
 Opgaat naar 't kapitoel, eindloos als 't eeuwge Rome.
 Op ieders lip zweeft dan dit woord: Die zoor van 't land,
 Waar snel de Ofanto bruist en eenmaal arm aan water,
 Vorst Daunus richtte 't boersche en onbedorven volk,
 Hij heeft, uit lagen stand gesproten, 't Aeolisch lied
 Het eerst op Italiaansche wijs gezet. Neem aan
 Den lof, zoo wel verdiend: Omkrans, omkrans genadig,
 Melpomene, mij 't hoofd met Delphi's eerlaurier (1).

De Romeinsche letterkunde bezit in den Spanjaard
 Martialis een dichter, die zich uitsluitend wijdde aan
 het epigram en 14 boeken met honderden puntgedichten
 heeft nagelaten, welke op den smaak van het nageslacht
 een onberekenbaren invloed hebben uitgeoefend.

De geschiedenis van de Vereenigde Gewesten moet
 nog geschreven worden: dit kan dan eerst goed geschie-
 den als enkele onderdeelen door samenwerking van velen
 tot hun recht gekomen zijn. Tot de werkzaamheden, die
 moeten voorafgaan, behoort in de eerste plaats een nauw-

---

(1) *Carm.* III, 30. Een zeker geleerde van lateren tijd zou zelfs ge-
 schreven hebben: Si omnes coeli essent cortices et omnes arbores calami
 et totum mare atramentum, non sufficerent ad scribendam meam sapientiam.

keurig onderzoek naar den invloed der Latijnsche literatuur op de denkbeelden onzer Patriciërs over staat- en letterkunde.

De Romeinsche boom bracht al zeer weinig vruchten van kunst of smaak voort, in den tijd toen nog geen Grieksche loot daarop geënt was.

Tot de oudste behooren opschriften op de graven der Scipio's. Een van hen wordt in vrij kunsteloze versmaat de beste genoemd van de goede mannen, die Rome gehad heeft; verder vindt men den naam zijns vaders en zijne waardigheden vermeld. Later toen Grieksche kunst en wetenschap, hoe verbasterd soms, tot navolging aanspoorden, schreven ook de Romeinsche dichters epigrammen.

Wat Huig de Groot over een van hen dacht, leert de vertaling van een zijner Latijnsche puntgedichten:

De meisjes moet ge niets of alles toevertrouwen,
 Geen boeken vormen toch de zeden onzer vrouwen:
 Wie rein is, onbesmet Catullus' dicht zal lezen,
 Niets veilig blijft voor haar die vangt of wil gevangen wezen (1).

Vele vuile vodden uit den tijd van Augustus en later, hebben wij onder den naam van Priapeia over; met meer andere zijn zij hier te lande, nu ruim honderd jaar geleden, uitgegeven door Petrus Burmannus Secundus in 't laatste boek zijner *Anthologia Latina*.

Om tot Martialis, die onder Domitianus in de eeuwige stad leefde, terug te keeren, zijn invloed op

---

(1) *Epigrammata* l. I, p. 239 van de *Poëmata omnia* ed. V, 1670.

onze letterkunde is moeilijk te hoog aan te slaan. Hij werkt reeds op Erasmus, wien zijne epigrammen, welke hij niet openbaar wilde gemaakt hebben, door zijn famulus ontstolen worden (1). Had het Huygens behaagd bij zijn sneldicht, evenals bij zijn Trijntje Cornelis, zijne bronnen op te geven, dan ware het gemakkelijker na te gaan, wat hij aan zijn voorganger te danken heeft. Het is voor ons de moeite waard, eenige oogenblikken bij dezen stil te staan. Het oordeel over hem luidt over 't algemeen niet gunstig. Hij levert het bewijs van de diep bedorvene zeden zijns tijds, hij is een parasiet op een rotten stam. Jacht makende op den lachlust van zijn bedorven publiek, toont hij zich een man zonder karakter, een kind van het oogenblik. Overal vindt men de bewijzen van zijne zucht om te spotten en vooral om de vuilste onderwerpen te behandelen, men zou haast zeggen om de Venus vulgivaga te verheerlijken. Dit viel in den smaak van het groote publiek, dat, terwijl de Satire alleen voor menschen van ontwikkeld verstand bekoorlijkheid heeft, persoonlijke hatelijkheden en ontuchtigheden weet op waarde te schatten (2). Martialis' geestige frivoliteit is een

---

(1) *Erasm. Op. omnia* I, p. 169. Zie verder p. 1215 en VIII, 561.

(2) Zoo zingt hij:

Hoorders en lezers, mijn Aulus, bevallen mijn woorden en schriften,
Daar komt een zeker poëet, zeggende: „Ruw is uw werk.”
Weinig bekommer ik mij om zijn oordeel. Zoo maar de schotel
Aan mijne gasten bevalt, stoor ik mij niet aan den kok (*).

(*) IX, 81 (Schneidewin). Het *Convivis, non coquis* van de „Gids”.

spiegel van zijn eeuw en helaas! van zoovele latere: hem ontbreken schaamte en zedelijk gevoel. Maar hij bezit de gave om voor afwisseling te zorgen, de dwaasheden der menschen geestig te schilderen, hij weet te spannen en te verrassen, hij beweegt zich vlug, zelfs in het dikste slijk, en is daarom druk gelezen. Zeker heeft het niet veel gebaat, dat in de uitgave ten behoeve van Frankrijks dauphin de vuile dichtjes uit de verschillende boeken gehaald en achteraan geplaatst zijn: hij en anderen, jonge en oude menschen, wisten ze ook daar wel te vinden.

Maar er zijn onder *Martialis'* epigrammen ook goede. Van deze wil ik u enkele voordragen. *Pactus* had deelgenomen aan een opstand tegen Keizer *Claudius*; hij moest sterven, maar durfde niet:

Toen de eedle *Arria* het zwaard aan haren *Pactus* reikte,
 Dat zij nog pas zich zelf getrokken had uit 't hart,
 Sprak zij: Geloof me vrij, geen pijn doet mij dees wonde,
 Maar wat gij straks gaat doen, dat *Pactus* doet mij smart (1).

Ook heeft hij gevoel voor een gelukkigen ouderdom:

Reeds telt *Antonius* een reeks van tachtig jaren,
 Die hij in rust en vreê zoo recht gelukkig sleet;
 Steeds heeft hij 't oog op zijn vervlogen maanden, dagen,
 Geen *Lethe* baart hem angst, schoon hij niet ver haar weet.

---

(1) I, 13.

Andere vertalingen van *Maria Heyns* (*Collot d'Escury, Holl. Roem III* I st. p. 321), en van *S. Ingen* bij *W. Geysbeck. Epigr. Anthol., p. 54.*)

De heugnis van geen dag veroorzaakt hem ooit kommer,
 Geen uur dat hij niet graag herroept voor zijnen geest,
 Een braaf man 't leven rekt. Of is 't niet tweemaal leven,
 Als hij den tijd herleeft, die eenmaal is geweest? (1)

Eenigszins gewijzigd vindt men dit denkbeeld bij
 Pope, den Engelschen dichter terug:

Zulk, zulk een man verlengt des levens korte baan,
 En vangt den weg, reeds afgelegd, op nieuw weer aan;
 Tweemaal leeft hij, die 't nu recht nuttig weet te maken
 En tevens van 't verleên de vruchten weet te smaken (2).

Een zesjarig slavinnetje, Erotion of Liefje ge-
 naamd, die hij zijn liefde, zijne vreugde, zijn lust noemt,
 werd hem door den dood ontnomen; het was een meisje,
 bij wie vergeleken een pauw leelijk en een eekhorentje
 onbeminlijk moest heeten. Drie epigrammen heeft hij
 haar gewijd. Een van deze eindigt met den wensch:

Geen harde zoô bedekke haar zacht gebeente,
 Wees aard' niet zwaar voor haar, zij was het niet voor u!

En in een ander zegt een zekere Paetus, dat de
 dichter niet zoo moet treuren over den dood van een
 slavinnetje, want zelf heeft hij zijne echtgenoot begraven
 en desniettemin leeft hij nog. Kan er wel iets sterkers
 zijn, met deze vraag eindigt het gedichtje, dan
 deze Paetus?

Twee millioen heeft hij geërfd en hij leeft nog! (3)

---

(1) X, 23.

(2) *Pope, Works* 1770. VII, 23. (Dodd, p. 87.)

(3) V, 34, 37. X, 61.

Iemand heeft een volwassen zoon verloren: de vader laat een beeld van den lieven doode maken, maar zooals deze was als kind:

't Panceel vertoont het beeld van Camonus, als knaap;
 Zijn vader wilde alleen het *jonge* kind bewaren.
 Des jonglings stomme lippen op het doek te zien,
 Daartoe kon hij noch moed, noch kracht genoeg vergaren (1).

Veel is er gedaan om *Martialis'* beeld schoon te wasschen van de smetten, die het ontsieren. Dat hij een monster als *Domitianus* vleit, meenen eenigen hem, als kind van zijn eeuw, niet hoog te mogen aanrekenen; tegenover de beschuldiging dat er veel vuils bij hem voorkomt, plaatst men zijn versregel

Al is ons boek soms vuil, ons leven is het niet (2).

Wanneer iemand het waagt op te merken, dat in zijne puntdichten niet alles goud is wat er blinkt en dat al zijn vele kunstig, niet weinige gekunsteld moeten heeten, dan laat zich daartegen aanvoeren, dat ofschoon sommige dichters misschien over meer muntmateriaal te beschikken hadden, *Martialis* meer geld door de handen heeft laten gaan. Onder dit vele geld moet ook wel valsche munt geweest zijn.

Dat er na hem bij de verschillende volken, die middellijk of onmiddellijk zich naar Griekenland of

(1) IX, 74.

(2) I, 4, 8.

Rome vormden, niet weinig epigrammen vervaardigd zijn, ziet ieder in, ook al houdt hij zich niet bezig met de geschiedenis der letterkunde, die weet dat er geen dichter – of gewoon mensch – zoo dwaas is, of hij schrijft wel eens een punt dicht.

Voor al de richting, door lateren aan deze dichtsoort gegeven, heeft haar vele vrienden doen verwerven. Zij verloor meer en meer het natuurlijke, het eenvoudige, het beschrijvende en werd vooral gebezigd om te spotten en te schimpen, ook op zaken die dit niet verdienen b. v. ongelukken, lichaamsgebreken enz.

Het epigram werd wetenschappelijk behandeld en als zijne drie vereischten stelde men *brevitas*, kortheid, *venustas*, bevalligheid en *acumen*, de pointe der Franschen, volgens sommigen de angel in den staart van het bijtje, volgens anderen niets meer en niets minder dan zijn wezen, daar zij het ter naauwernood den naam van gedicht willen geven, maar het slechts houden voor een aardigheid, geestigheid, gelukkigen inval, versierd met twee rijmen ⁽¹⁾. Neen, meent een derde, het bevat in zijn tweede deel de vervulling eener in het eerste opgewekte verwachting ⁽²⁾.

Zeker is het stekelige niet het kenmerk van ieder epigram en nog minder is het zeker iemand uwer met Jan van Huygens eens:

---

(1) De Pointe is, volgens Boileau, uit alle geschriften verbannen naar het Epigram.

(2) Zie o. a. Lessing.

Wat spilt ghy Pen en Inckt aan Sneldicht? Zei mij Jan.
 Ik weet een korter wegh door een die 't beter kan:
 Mijn wijf haar minste woord wanneerse maar half gram is,
 Is scherper ongelijk dan uw' snelst' Epigram is (1).

Wil ieder gestoken zijn? Leent ieder onderwerp zich voor een dergelijke steek of hatelijkheid? Er heerscht in dezen een misverstand, dat, als iedere dwaling, zijne noodlottige of dwaze gevolgen heeft gehad. Omdat men acumen zoo verklaarde, meenden omgekeerd velen dat elk epigram deze eigenschap moet bezitten en zij schreven ze met minder of meer geluk in dezen geest, evenals vele gemeenteraden verband zochten en vonden tusschen hondsdagen en hondsdolheid en daarom in hunne politieverordeningen neerschreven, dat de arme dieren van 19 Juli tot 18 Augustus moesten vastliggen.

Volkomen in overeenstemming met den oorsprong van het epigram, verklaart Herder de beteekenis van het acumen. Ieder voorwerp, zegt hij, dat men anderen wil toonen, vordert licht, opdat het kan gezien worden; daarom moet de kunstenaar, die voor het oog werkt, een gezichtspunt trachten te winnen en het geschikte oogenblik daarvoor kiezen. Wat voor den kunstenaar dit gezichtspunt is van buiten, of dit oogenblik van zijn voorwerp van binnen, dat is voor het epigram de pointe: Het lichte gezichtspunt, waaruit het voorwerp moet gezien worden, waarheen de werking van het epigram van het begin tot het einde zich uitstrekt, of wanneer het gedichtje het hart wil treffen, het oogenblik zijner

---

(1) XIX, 179.

energie, het laatste, scherp geteekende punt zijner werking. (1)

In allen gevalle moet het epigram een korte, bevalige vorm zijn van een kernachtige gedachte, die een bepaald voorwerp betreft. Al nadert het soms door zijn didactischen aard vrij dicht tot het proza, het blijft een belangrijk onderdeel der lyriek en het is niet te verwisselen met de gnome, die een zinrijke gedachte kleedt in een voor het oor en het geheugen gemakkelijken vorm.

Huygens stelt de volgende eischen voor het sneldicht:

Dirck, soo ghy Sneldicht dicht,
Lett waer de konst in light:
Dit hoorter tot een Sneldicht:
't Moet snel zijn, dicht, en wel dicht (2).

Of hij van de honderden, die hij schreef, ook soms aan de ouden iets ontleend heeft en hoe, wil ik u met een enkel voorbeeld aantonen.

Algemeen is bekend:

OP PIETERS DICHTEN.

Schrijft Pieter altemet een veers,
't Is dobbel waard in 't licht te komen,
Werdt maer myn seggen welgenomen:
Ik meen in 't vier, of in de keers (3).

Ge hebt, zoo lezen wij in de Anthologie, Deucalion en Phaëthon, geschilderd, o Menestratus, en nu vraagt

(1) *Herder*, p. 230.

(2) XXV, 111.

(3) XXIII, 131.

ge, wat ieder dezer schilderijen waard is. Wij zullen ze op hun waren prijs schatten: Phaëthon verdient inderdaad vuur en Deucalion water (1).

Waarom, vraagt Martialis zijn vriend Bassus, schrijft ge een treurspel Medea, waarom een Thyestes? Wat hebt ge aan Niobe of Andromache? De beste stof voor uwe geschriften, geloof me vrij, is Deucalion of, zoo deze u niet bevalt, Phaëthon. (2)

Dat de spot bij de nieuwere puntgedichten een groote rol speelt, ziet men vooral in de grafscripten. Wel vindt men er bij de Grieken als deze op Timocreon van Rhodus, zeker een van de gewone vraten, wijnzuipers en lasteraars:

Zeer veel dronk ik, zeer veel at ik,
 Zeer veel schond ik veler eer;
 Maar nu lig ook ik hier eindlijk,
 Zwijgend in dit graf ter neêr (3).

Doch bij onze dichters, zoowel als bij de Fransche, Engelsche en Duitsche, heeft men er voor het grijpen, waar de spot soms bittere ernst wordt.

Zoo hoog was nog geen sterveling gestegen
 Als Kepler steeg: hij stierf den hongerdood.
 Hij wist alleen de geesten te behagen,
 Dus lieten hem de *lijven* zonder brood (4).

(1) *Anthol. Pal.* XI, 214.

(2) V, 53.

(3) *Anthol. Pal.* VII, 348.

(4) Kästner bij *R. Benedic. Sammlung, Deutscher Epigramme*, N°. 1003.

Weest niet zoo ondeugend epigrammen, voegt Goethe hun toe. Waarom niet? luidt het antwoord; wij zijn slechts opschriften, de wereld heeft de hoofdstukken van het boek. (1)

Over *onze* epigrammata alleen zou een lijvig werk kunnen geschreven worden. Zij zijn niet altijd even dichterlijk. Ter herinnering aan den vloed, die Dordrecht in één nacht tot Venetië maakte, vervaardigde men niet alleen dit epigram, maar men plaatste het zelfs op de Spuipoort:

't Land en water, die men hier siet,
 Waren 72 prochien, na cronieksx bediet.
 Geinundeert deur 't water crachtich
 In 't jaer 1421 waerachtigh (2).

Met deze waéragtige, niet waeráchtige poezie heb ik u tot de werkelijkheid en de werkzaamheden willen terugbrengen.

Mag ik u eene bekentenis doen? Toen mijne keus om de straks aangevoerde redenen op het epigram viel, meende ik kort te kunnen zijn. Nog onder het werken hoorde ik steeds Oldenbarnevelt's laatste woord: „Maak het kort”.

Maar al de stof, die ik verzamelde, heb ik lang niet kunnen verwerken, en toch vrees ik, dat ik reeds misbruik van uw geduld gemaakt heb.

(1) Bij *Benedix*, 4.

(2) Van Lennep en ter Gouw, *Het Boek der Opschriften*, pag. 18.

Voelde ik mij onder 't schrijven soms niet gelukkig
bij de gedachte:

Al wie 't publick dient, is een diep rampzalig dier,
Hij tobt en slooft zich af, maar dank heeft hij geen sier (1),

nu ik slechts een gedeelte ten beste heb gegeven,
troost ik mij, dat bij *u* zal bewaarheid worden het woord
van den ouden dichter, door onzen *Staring* nagezongen:

Een dwaas begeert het gansche! Een wijze weet, hoeveel
De helft het wint van 't Heel (2).

---

(1) Goethe, bij *Benedix*, 723.

(2) Uit *Hesiodus*, III, 139.

